

20.12.2024 г.

X ДАБДП 01-1143/20.12.202...

документ
регистриран от:
Signed by: DESISLAVA ALEKSANDROVA ANGELOVA

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 708 К1
Дата 20.12.24г.

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТ А Н О В И Щ Е

от Държавна агенция „Безопасност на движението по пътищата“ към Министерския съвет на Република България по конституционно дело № 15 за 2024 г.

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение на Конституционния съд от 04 юни 2024 г. е допуснато до разглеждане по същество искане на Общото събрание на Наказателна колегия на Върховния касационен съд на Република България за установяване на противоконституционност на чл. 343, ал. 5 и чл. 343б, ал. 5 от Наказателния кодекс на Република България (обн. ДВ, бр. 26 от 2 април 1968 г., посл. изм. ДВ, бр. 42 от 14 май 2024 г., НК). В искането се твърди противоречие на посочените законови разпоредби с чл. 4, ал. 1, чл. 5, ал. 3 и чл. 6, ал. 2 от Основния закон.

Твърди се, че разпоредбата на чл. 343, ал. 5 от НК противоречи на принципа, заложен в чл. 53, ал. 1, б. „а“ и б. „б“ от НК, според който предметът и средството на престъплението се отнемат само при умишлени престъпления. Тази непоследователност на законодателя влиза според вносителя в противоречие с принципите за законност и на правна сигурност.

По отношение на чл. 343б, ал. 5 от НК се поддържат доводи за противоконституционност, аналогични на изложените относно чл. 280, ал. 5 от НК и чл. 281, ал. 4 от НК.

Държавна агенция „Безопасност на движението по пътищата“, като административен орган към Министерския съвет на Република България за ръководство и координация на изпълнението на държавната политика за повишаване безопасността на движението по пътищата, счита, че разпоредбата на чл. 343, ал. 5 и чл. 343б, ал. 5 от Наказателния кодекс на Република България (обн. ДВ, бр. 26 от 2 април 1968 г., посл. изм. ДВ, бр. 42 от 14 май 2024 г., НК), не противоречат на Конституцията на Република България, във връзка с което излагаме следните съображения:

Съгласно разпоредбата на чл. 343, ал. 5 от НК в случаите по ал. 3 и 4 (ал. 3 - ако деянието е извършено в пияно състояние или след употреба на наркотични вещества или техни аналози или лицето без медицински причини откаже да бъде тествано за алкохол и/или наркотични вещества, или техните аналози или от него е настъпила телесна повреда или смърт на повече от едно лице, или деецът е избягал от местопроизшествието, или е управлявал, без да има необходимата правоспособност, когато такава се изисква по закон, както и след превишаване на разрешената скорост в населено място с повече от 50 км/ч или ако деянието е извършено след преминаване на червен сигнал на светофарната уредба, или на пешеходна пътека наказанието и ал. 4 - когато е настъпила смърт на едно или повече лица и телесна повреда на едно или повече лица) съдът може да отнеме в полза на държавата въздухоплавателното средство, моторното превозно средство (МПС), плавателния съд или специалната машина, което е послужило за извършване на престъплението и е собственост на дееца, а когато деецът не е собственик - да присъди равностойността му.

Законодателят е разписал правната норма на чл. 343, ал. 5 от НК, като факултативна, т. е. да е дадена възможност на съдилищата да преценят дали да я приложат или не. Дадената възможност е с оглед резултата от извършване на деянието, правните последици и преценката на компетентния орган спрямо наложеното наказание.

От друга страна императивното изискване за отнемане в полза на държавата на МПС, *послужило за извършване на престъплението*, разписано в разпоредбата на чл. 343б, ал. 4 от НК, представлява своеобразно отклонение от утвърдената доктрина и съдебната практика разбиране, че превозните средства при престъпленията при транспорта представляват техен предмет, тъй като са иманентна част от обществените отношения, гарантиращо транспортната безопасност в страната и живота и здравето на участниците в движението, а не външно средство, което да е предназначено или послужило за тяхното засягане.

Преценката на процесното МПС като вещ по смисъла на чл. 53, ал. 1, б. "а" от НК следва да се извърши с оглед състава на престъплението по чл. 343б (неговия непосредствен обект, предмет, субект и обективните признаци, най - същественият от които е изпълнително деяние), дефинициите в правната теория и съдебна практика на понятията "предмет", "средство", "обект и непосредствен обект" на престъпление, разграничителните критерии между предмет и средство на престъплението и задължителните указания, дадени с Тълкувателни решения (ТР) № 104/59, ТР № 84/60 г. и ТР № 18/77 г. на ОСНК на ВС, както и Постановление № 11/71 г. на Пленума на ВС относно приложението на чл. 53, ал. 1, б. "а" от НК.

Според правната теория, горепосочените понятия са дефинирани, както следва:

Непосредствен обект на престъпление е общественото отношение, което се защитава с конкретния състав на престъпление.

Предмет на престъпление е благо, чрез въздействие върху което се уврежда или застрашава с увреждане обекта на посегателство. Той е отделен елемент на общественото отношение, което е непосредствен обект на посегателство (на престъплението), или материална предпоставка за съществуването на този обект, върху които субектът въздейства пряко и непосредствено и по този начин засяга цялото обществено отношение.

Средство за извършване на престъплението е всичко онова, чрез което се въздейства върху предмета и се уврежда обекта на престъпление. Средствата са поначало нещо външно, което не характеризира обекта на посегателство, т. е. общественото отношение не зависи от тези средства.

Според общоприетото в правната теория, основен разграничителен белег между правните понятия "предмет" и "средство" на престъпление е, че при първото се касае или за елемент на общественото отношение, което се защитава от наказателния закон, или за материална предпоставка за съществуването на това обществено отношение, но винаги част от самото отношение, а при второто - за нещо външно на последното, с което деецът избира да си послужи, за да го увреди.

Моторното превозно средство, с което се извършва престъпление по чл. 343б, ал. 1 - 4 от НК, не може да бъде вещ "предназначена за извършване на престъпление" по см. на чл. 53, ал. 1, б. "а" от НК. Това е така, защото според ТР № 84/60 г., "предназначени за извършване на престъплението" са вещите, с които деецът е имал намерение да извърши престъплението, но то не е било извършено, тъй като е спряло във фазата на приготвянето, когато е наказуемо, или опита". Това разбиране и принадлежността на престъплението по чл. 343б, ал. 1 - 4 от НК към категорията на формалните престъпления, категорично изключва МПС, чрез което то е осъществено, да е вещ, предназначена за извършване на престъплението.

От друга страна МПС, с което е реализирано престъпление по чл. 343б, ал. 1 - 4 от НК, не е и вещ, "послужила за извършване на престъплението" по см. на чл. 53, ал. 1, б. "а" от НК, защото процесната вещ - МПС, не е използвана, пряко и непосредствено, като оръдие или средство за осъществяване на състава на това престъпление (в какъвто смисъл е ППлВС 3 № 11/71 г.). То не е средство за извършване на престъплението и съгл. ТР № 18/77 г., според което, "средствата (оръдията) за извършване на престъплението са извън обществените отношения, които престъплението уврежда, и не са елемент на последното. Точно обратното важи за МПС, с което е извършено престъпление по чл. 343б от НК. То не е извън обществените отношения, които престъплението уврежда, а е техен елемент, доколкото чрез въздействие върху МПС (чрез управлението му) се засяга обекта на защита. Затова при престъплението по чл. 343б от НК, МПС е предмет на престъплението, който не подлежи на отнемане на основание чл. 53, ал. 1, б. "а" от НК. В този смисъл е и ТР № 104/59 г., според което "съгласно чл. 33 НК (сега чл. 53 НК) в полза на държавата могат да се отнемат само вещите, които принадлежат на виновния и които са били предназначени или послужили за извършване на престъплението, но не и предметът на последното."

Необходимо е да се отбележи и припомни, че за разлика от престъплението по чл. 343б от НК и др., сред които това по чл. 234, ал. 1 НК (при което, според ТР № 2/13 г., МПС не е средство за извършване на престъплението), МПС може и да е средство за извършване при други престъпления, напр. по чл. 342, ал. 3, чл. 240, ал. 3, чл. 195, ал. 1, т. 4, пр. 1 от НК и др. Независимо, че е налице специална разпоредба на чл. 343, ал. 5 от НК, която предвижда отнемане в полза на държавата на МПС, което е послужило за извършване на престъплението и е било собственост на дееца, същата не може да бъде приравнена на общите правила на чл. 53, ал. 1 от НК. Редът на отнемане на въпросната вещ е специален и изисква произнасяне от страна на съда по въпроса, дали с нея е било извършено престъплението.

Безспорно е, че отнемането на предмета и средството при извършено престъпление не е наказание, а се свежда до принудително и безвъзмездно отчуждаване в полза на държавата на определени вещи. Принципно когато се отнася до предмет или средство на престъпление, то трябва за принадлежи на виновния или притежаването да е забранено. Съгласно класическото определение за наказанието, то представлява мярка за държавна принуда, налагана от съда на лице, извършило престъпление, която се заключава в засягане на определени права или интереси на дееца, изразява отрицателната оценка на държавата относно това лице и неговото деяние и има за цел да предотврати извършването на нови престъпления от него и от други членове на обществото, като въздейства върху тях възпиращо и поправително-възпитателно.

Чрез наказанието се реализира наказателната отговорност за извършеното престъпление. За разлика от наказанието, мерките по чл. 53 от НК са санкционни последици от друг порядък, налагат се независимо от наказателната отговорност, имат други предпоставки и цел. Тези мерки и не зависят от преценката на съответния държавен орган, като единствената предпоставка за прилагането им е наличието на извършено умишлено престъпление. Макар и да имат санкционен елемент, водещ е техният превантивен ефект – отнемане на възможността за извършване на нови престъпления или извличане на облага от престъплението.

Съгласно разпоредбата на чл. 35, ал. 3 от НК изисква съответствие между престъплението и наказанието – т.е. ограниченията и засягането на правата или благата на осъдения да се адекватни по степен на засегнатите чрез деянието права или блага на пострадалия. Този принцип е залегнал и в Хартата на основните права на Европейския съюз, а именно за пропорционалност на престъплението и наказанието, като в чл. 49, т. 3 от Хартата е предвидено, че тежестта на наказанията не трябва да бъде несъразмерна спрямо престъплението. Съгласно константната практика на ЕСПЧ, за да се смята за съвместима с чл. 1 от Протокол № 1, намесата на държавата по отношение на притежания на гражданите трябва да отговаря на определени критерии: тя трябва да е съобразена с принципа за законосъобразност и да преследва легитимна цел чрез средства, разумно пропорционални на преследваната цел (*Beyeler v. Italy* [GC], §§ 108-114). Освен това всякакви мерки, които не са наказание и засягат имуществената сфера на отделния индивид, следва да отговарят на изискването за пропорционалност, което означава да са съразмерни с характера и степента на обществената опасност на извършеното престъпление – вж. *Dumagas Transport S. A. v. Bulgaria* (Application no. 59271/11), 21.11.2019; *Apostolovi v. Bulgaria* (application no 32644/09), 7.11.2019; *Togrul c. Bulgarie* (Requête no 20611/10), 15.11.2018.

Следва да се отбележи, че принципът за пропорционалност при ограничаване на права е възприет в редица международни актове, ратифицирани от страната ни, както и в трайната практика на КС и Съда на ЕС. За да бъде съблюдуван този принцип обаче, в светлината на приложението или неприложението на разпоредбата на чл. 343б, ал. 5 от НК, при извършени престъпления по някои от предходните алинеи, то въпросната разпоредба би следвало да е разписана като факултативна, т.е. да е дадена възможност на съдилищата да преценят дали да я приложат или не. Такъв законодателен подход например е приложен при създаване на новата разпоредба на чл. 343, ал. 5 от НК, където е казано "съдът може", касателно възможността за отнемане на МПС на собственика или присъждане на неговата равностойност на неособственика. Разпоредбата на чл. 343б, ал. 5 от НК обаче е въведена от националния законодател като императивна.

Един от основните принципи във всички съвременни конституционни демокрации е този за пропорционалността при ограничаване на основните права на гражданите. Въз основа на практиката на Конституционния съд на Република България, Европейския съд в Страсбург и Съда на Европейския съюз в Люксембург са формулирани правила относно извършването на своеобразен тест за пропорционалност при осъществения съдебен контрол, включващ следните основни етапи: 1.) преценка за същността на засегнатото право и дали неговото ограничение е предвидено в закон; 2.) преценка дали ограничението на дадено основно право преследва легитимна цел; 3.) преценка дали ограничението на правото е необходимо и дали е избран съразмерен способ за постигане на целта; 4.) преценка дали е осигурен баланс между конкуриращите се права т.нар. „пропорционалност в тесен смисъл“ /относно теста за пропорционалност вж. решение № 8 от 15.11.2019 г. на КС по к. д. № 4/2019 г., докладчик съдията Мариана Карагьозова-Финкова, обн., ДВ, бр. 93 от 26.11.2019 г./.

Първият критерий при прилагането на принципа на пропорционалността е изпълнен, доколкото макар разпоредбата на чл. 17, ал. 3 от Конституцията на Република България /КРБ/ поначало да предвижда, че частната собственост е неприкосновена, на конституционно ниво е уредена възможността за налагането на ограничения при упражняването на посоченото основно право и от тази гледна точка същото не е абсолютно /арг. от чл. 17, ал. 5 и чл. 57, ал. 3 КРБ/, като самото отнемане на МПС, собственост на деца, послужило за извършване на престъплението по чл. 343б, ал. 1 от НК, произтича от нормативен акт с най-висшата юридическа сила, приет от върховния законодателен орган в страната. Положителен отговор следва да бъде даден и при преценката на втория етап от теста за пропорционалност, като същия е изводим от мащабния транспортен травматизъм през последните няколко десетилетия, предизвикан от водачи под влияние на алкохол и наркотични вещества и намерението за неговото минимизиране, с оглед опазването на живота и здравето на гражданите като основни и неотменими лични блага. Налице е и третият изискуем критерий, имайки предвид, че евентуалното отнемане на моторното превозно средство, послужило за извършване на престъплението по чл. 343б, ал. 1 от НК поначало представлява необходима ограничителна мярка на правото на собственост при противодействието на подобен род престъпни посегателства и е съразмерно на преследваната цел, като този подход не е прецедент, а е възприет от редица европейски държави като Италия, Австрия, Дания и др. /в

тази връзка вж. статията „Актуални проблеми при приложението на чл. 343б, ал. 5 от НК, във връзка с отнемането на МПС“ на съдия Владимир Минчев от РС-Нова Загора, публикувана на 15.01.2024 г. на сайта на правния портал <https://news.lex.bg/> и цитираните в нея източници/.

Считаме, че е налице и обезпечаване на баланса между ограничението на правото на собственост на извършителите на престъпления по чл. 343б, ал. 1 - 4 от НК и защитата на правото на живот и телесна неприкосновеност на гражданите, поради факта, че в случая a priori е предвидено императивното отнемане на моторното превозно средство. В тази връзка следва да се отчете обстоятелството, че визираното престъпно посегателство е формално, на просто извършване и за наличието на съставомерност не е необходимо да са настъпили допълнителни вредни последици, извън самото изпълнително деяние. В разписаните хипотези на ал. 1 - 4, обстоятелствата при което е извършено деянието, а именно – с концентрация на алкохол в кръвта си над 1,2 на хиляда, след като е осъден с влязла в сила присъда за същото деянието, след употреба на наркотични вещества или техни аналози и когато предходното деяние е извършено повторно, са утежняващи, като в случаите на ал. 2 и 4 се касае за рецидив.

Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право. Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес. Използването на подобни фикции в наказателноправния отрасъл на позитивното право от съображения за справедливост и социална целесъобразност не е чуждо на българския законодател.

Считаме, че въведената императивна разпоредба с ал. 5 на чл. 343б от НК, относно отнемането в полза на държавата на МПС, собственост на водача, управлявал МПС след употреба на алкохол, наркотични вещества или техни аналози, представлява едно по-ефективно средство за борба срещу този вид престъпления.

Следва да се подчертае, че сходни законодателни решения са познати на международното законодателство, което предвижда отнемане на МПС при управлението му под въздействието на алкохол и/или наркотични вещества, съгласно публикации на магистрати (<https://news.lex.bg/%D0%9D%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%B8-%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%8F%D0%BD%D0%B5-%D1%81-%D0%BF%D1%8A%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B7%D1%8A%D0%BC/>)

В Италия законодателен декрет № 285 от 30 април 1992 г. (редовна притурка към GURI № 114 от 18 май 1992 г., наричан по-нататък „Кодекса за движение по пътищата“) в чл. 186, параграф

2, буква „с“ се предвижда, че при управление на превозно средство с концентрация на алкохол в кръвта над 1,5 промила, извършителят да се наказва с лишаване от свобода от шест месеца до една година, с глоба от 1500 до 6000 евро, с лишаване от правото да управлява МПС за срок от една до две години, като допълнително наказание е предвидена и конфискация на превозното средство само ако то изцяло или частично е собственост на лицето, извършило престъплението.

Член 70.13 от Наказателния закон на Латвия предвижда конфискация на превозното средство, принадлежащо на дееца, с което той е извършил престъплението по чл. 262 или 262.1 от този закон, а именно: управление на МПС с концентрация на алкохол в кръвта, установена в издишания или кръвен тест, надвишаваща 1,5 на хиляда или управление на МПС под въздействието на наркотични, психотропни, токсични или други упойващи вещества.

През март 2024 г. в Австрия са приети нови законови изменения, според които автомобилът ще бъде конфискуван при определени обстоятелства на превишаване на разрешената скорост.

След направените промени в своя НК, в Полша се предвижда, че при причинено ПТП, конфискацията на автомобила е възможна и при по-ниска концентрация (промилите алкохол в кръвта са намалени от 1,5 на 0,5) на алкохол в кръвта на водача. Автомобилът подлежи на отнемане и при реализирано повторно, в рамките на 24 месеца, управление на МПС с показания от 0,5 промила алкохол в кръвта.

Сходни са наказанията и във Франция. Със Закон № 2019-1428 от 24 декември 2019 г., la Loi d'orientation des Mobilités, известен като Закон за LOM, са изменени поредица разпоредби на Кодекса за движение по пътищата. Предвидено е допълнително наказание „Конфискация на превозното средство, послужило за извършване на престъплението, ако подсъдимият е негов собственик“. То се налага за престъпления, свързани с шофиране под въздействието на алкохол (член L234-1 от Кодекса за движение по пътищата), престъпления, свързани с шофиране след употреба на наркотици (член L235-1 от Кодекса за движение по пътищата), отказ на водача да се подложи на проверка за установяване на алкохолното съдържание (Cf. l'article L. 234-8. от Кодекса за движение по пътищата), отказ да се подложи на проверка за установяване на наркотици (Cf. article L. 235-3 от Кодекса за движение по пътищата).

От друга страна следва при решаването на казуса да се вземат предвид резултатите от правоприлагането на нормата, въпреки краткото време на нейното действие (публикация <https://news.lex.bg/%D0%9D%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%B8-%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%8F%D0%BD%D0%B5-%D1%81-%D0%BF%D1%8A%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B7%D1%8A%D0%BC/>).

Статистическите данни от доклада за изследване по проект на тема „Тенденции и превенция на престъпленията по автомобилния транспорт (чл. 343 – 343г от Наказателния кодекс)“ на Съвета за криминологични изследвания към Министерство на правосъдието установяват, че в периода 2016-2021 г. с ефективно осъждане са завършили само 7% от делата за престъпления по транспорта. Спорна е преценката, че във всеки от 93 % на случаите на условно осъждане се постигат така заложените от законодателя цели на наказанието и поправянето на осъдения. В немалко случаи транспортни престъпления се извършват от осъденото лице повторно, дори и в срока на чл. 66, ал. 1 от НК, което доказва, че с така определения начин на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода възпиране на осъдения от предприемане на подобни бъдещи противоправни действия не е постигнато. Съдилищата в своята практика по индивидуализация на наказанията за този вид престъпления и най-вече при решаване на въпроса за начина на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода следва изключително внимателно, задълбочено и всестранно да изследват, съобразно с особеностите на случая, обществената опасност на деянието и личната такава на дееца и отлагането на изтърпяването на наказанието да е само в изключителни случаи, когато това би способствало за реалното, ефективно и трайно поправяне на осъдения, каквито са и заложените от законодателя цели на наказанието.

Предвид изложените съображения, считаме, че искането на Общото събрание на Наказателна колегия на Върховния касационен съд на Република България за установяване на противоконституционност на чл. 343, ал. 5 и чл. 343б, ал. 5 от Наказателния кодекс на Република България (обн. ДВ, бр. 26 от 2 април 1968 г., посл. изм. ДВ, бр. 42 от 14 май 2024 г., НК) е неоснователно и следва да бъде отхвърлено.

С уважение,

20.12.2024 г.

X

Signed by: Malina Valentinova Kroumova

**МАЛИНА КРУМОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ "БЕЗОПАСНОСТ НА ДВИЖЕНИЕТО ПО ПЪТИЩАТА"**